

**КАФЕДРА КАМЕРНОГО СПІВУ
КАФЕДРА ОПЕРНОГО СПІВУ**

Фахова практика

Освітній ступінь

«Бакалавр»

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»
Оперний спів
Камерний спів

Статус

Обов'язкова

Курс	4
Семестр	6, 7

ECTS	3
Годин	90
Практичні заняття	34
Самостійна робота	56

Форма контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	А н т о н ю к Валентина Геніївна , докторка культурології, професорка, завідувачка кафедри камерного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, народна артистка України.
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-1821-1933 https://www.webofscience.com/wos/author/record/IXN-3052-2018 https://scholar.google.com.ua/citations?user=ZmDugvMAAAAJ&hl=ua
e-mail	Solospiv@i.ua

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фахова виконавська практика вокалістів-бакалаврів є важливою частиною підготовки до одного з основних напрямів їхньої діяльності після закінчення навчання, – творчо-виконавського. Викладачі та учні проводять велику концертно-просвітницьку роботу, систематично виступають у найпрестижніших концертних залах Києва й інших міст України. Поряд з цим, концертно-виконавська практика є гармонійним компонентом навчально-виховного процесу: публічні виступи сприяють формуванню професійної майстерності і артистизму студентів-вокалістів, виховують виконавську волю, допомагають адаптувати артистичну молодь до умов їхньої майбутньої професійної діяльності. Методичною основою для проходження фахової виконавської практики є індивідуальні заняття з сольного співу, а також лекційні курси «Історія вокального виконавства» та «Основи вокальної методики», що вивчаються паралельно. Керують

практикою студентів викладачі з фаху. Навчальним планом передбачені заняття впродовж 6-го та 7-го семестрів, по 1 год. на тиждень.

Дана програма відображає авторську концепцію тьюторського навчання, засновану на співтворчості: коли викладач (керівник фахової виконавської практики студента) стає його наставником, партнером по сцені¹.

У ході фахової вокально-виконавської практики студент-вокаліст повинен закріпити й поглибити **знання**, отримані в процесі навчання:

- навички з практичного застосування теоретичних знань із вокально-виконавської діяльності та втілення моделей виконавської інтерпретації;
- з методики опанування фахового вокально-виконавського процесу;
- вокальний художній репертуар;
- методику розробки та укладання концертних програм.

У ході фахової вокально-виконавської практики відповідно діючих освітніх стандартів, студент повинен набути навичок і **вмінь** з наступних видів професійної діяльності:

- виконавська – здійснення цілісного процесу, спрямованого на організацію артистичної роботи співака оперного чи концертного профілю; підготовка та вдосконалення художнього репертуару; репетиційна та публічна виконавська діяльність в умовах театру, концертного залу та студії звукозапису;
- культурно-просвітницька – участь у створенні в межах сфери своєї діяльності єдиного інформаційного середовища, що забезпечувало б формування й розвиток естетичних потреб і смаків усіх соціальних і вікових груп населення. До виконавської практики входять академічні виступи (з методичним обговоренням на кафедрі), а також сольні, тематичні та ін. концерти.

До фахової вокально-виконавської практики входять академічні виступи (з методичним обговоренням на кафедрі), а також сольні, тематичні та ін. концерти. Репертуар – вивчений у класі; на старших курсах – самостійно.

Мета курсу – опанування навичками і вміннями індивідуальної виконавської роботи в галузі академічного співу; подолання психологічного бар'єру, пов'язаного з хвилюванням перед виступом; отримання практичних вокально-виконавських навичок на основі застосування знань, набутих емпіричним шляхом у свого викладача з фаху та підкріплених теоретико-методичною базою суміжних дисциплін; застосування ефективних методів концертно-організаційної роботи; пошук індивідуального виконавського стилю.

Основні завдання курсу «Фахова практика»:

- навчити студентів особливостям проведення концертно-виконавської діяльності;
- сприяти опануванню вокально-виконавськими навичками та методикою підготовки до сценічного виступу;
- прищепити навички з практичного застосування теоретичних знань із вокально-виконавської діяльності та втілення моделей виконавської інтерпретації;
- виховати здатність до моделювання вокально-виконавського процесу;
- сприяти підвищенню рівня музично-вокальної та загально-естетичної ерудиції;
- виховувати дбайливе ставлення до голосу;
- формувати навички роботи вокалістів з художнім репертуаром;
- сприяти засвоєнню студентами необхідних знань з укладання концертних програм;

¹ Базовою основою програми є видання: Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для музичних ВНЗ / видання третє, доповнене та перероблене. Київ : Видавець Бихун Ю. В., 2017. 218 с.

- навчити студентів формувати об'єктивні критерії в оцінці методичного рівня підготовки співаків до самостійної виконавської роботи.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

МОДУЛЬ І

Змістовий модуль 1. Методика організації фахової виконавської практики студентів-вокалістів.

Тема 1. Робота над укладанням концертного репертуару з різножанрових творів.

Тема 2. Психологічна підготовка студента до сценічного виступу.

Змістовий модуль 2. Самостійне вивчення студентами-вокалістами художнього репертуару.

Тема 1. Складання виконавського плану кожного твору.

Тема 2. Вироблення готовності до прилюдного виступу.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Педагогічні:

- *вербальний* (пояснення, коментарі; обговорення);
- *наочний* (показ, демонстрація, ілюстрації);
- *аналітичний* (робота з літературою, аудіо та відеоматеріали);
- *проблемний* (визначення і вирішення проблемної ситуації);
- *ігровий* (робота з художнім образом твору, ігрове моделювання).

Психолого-педагогічні:

- *організаційний* (порівняльно-антропологічний, з урахуванням індивідуальних природних даних студента в їх розвитку);
- *емпіричний* (педагогічне спостереження, самоспостереження та психокорекція, які кваліфікуються як способи впливу);
- *експериментальний* (моделювання стресового стану, умови прояву та розвитку якого створюються штучно (створення ситуації концертного хвилювання та ін.).

Мистецтвознавчі:

- *історико-типологічний* (систематизація вокальних творів за хронологією та класифікаційними угрупованнями);
- *історико-стильової реконструкції* (відновлення характеру і стилю виконання вокальних творів за описами сучасників, оригінальними нотними виданнями, еталонними виконавськими версіями);
- *жанровий* (визначення характерних ознак вокального твору за родовими і видовими ознаками);
- *інтерпретаційний* (моделювання різних інтерпретаційних моделей виконання відповідно до домінантних жанрово-стильових ознак музичного твору).

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Нотний матеріал відповідного курсу, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях надається для проведення занять, репетицій відповідно до розкладу. За умови дистанційного навчання через протиепідеміологічні заходи, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали завантажуються на GOOGLE DRIVE ifm1.2nmau@gmail.com.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для викладання курсу «Фахова практика» у вокалістів застосовано форму практичних занять, а також різновиди самостійної роботи студентів. З метою визначення повноти та тривкості знань і практичних навичок, набутих у ході виконавської практики, у навчальному плані передбачено залік у кінці 7-го семестру.

Основними формами роботи є:

- індивідуальні заняття з педагогом і репетиції з концертмейстером з методичними поясненнями щодо виступу;
- ознайомлення з кращими виконавськими зразками вокальних творів та їх порівняльний аналіз;
- підготовка запропонованих педагогом домашніх завдань із використанням записів уроку (прослуховування);
- підготовка до публічного виступу та його проведення (виступ під час майстер-класу свого педагога, участь у прилюдному концерті поза навчальним закладом, академічному концерті, іспиті);
- практична вокально-виконавська діяльність під керівництвом викладача.

Підсумковий контроль:

- аналітичний: аналіз самопідготовки студента;
- практичний: виконання вправ, практичний показ.

Критерії оцінювання знань студентів

90–100–А– відмінно

Студент має повністю розкрити свої природні вокально-сценічні дані: тембр, силу й політність голосу, образно-художнє мислення й виконавський темперамент; виробити повний діапазон і згладжені регістри, показати відсутність будь-яких дефектів звучання й вимови та розвинене вокальне дихання; блискуче володіти різними видами техніки співу; переконливо інтерпретувати твори найрізноманітніших стилів і жанрів; точно передавати драматургію твору вокально-артистичними засобами; володіти виконавською експресією; вільно читати з листа й транспонувати нотний текст; здійснювати виконавське редагування репертуару; укладати концертні програми; мати конкурсні відзнаки та досвід виступів на значних сценах; знати правила організації концертної роботи, етичного поведіння в творчо-педагогічному колективі; бути обізнаним із основами гігієни голосу та застосовувати ці знання на практиці.

82–89–В– добре

Студент демонструє добрий розвиток природних даних, володіння артистизмом виконання, повний діапазон голосу і згладжені регістри, розвинене вокальне дихання; володіння різними видами техніки співу, вимовою, навичками інтерпретації, читанням з листа, виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм; знає правила організації концертної роботи, етичного поведіння в творчо-педагогічному колективі; обізнаний із основами гігієни голосу та застосовує ці знання на практиці.

74–81–С– добре

Студент демонструє достатній розвиток природних даних, володіє артистизмом виконання, має досить рівний діапазон, проте має проблеми на окремих нотах, помітні перехідні ноти між регістрами; здійснює невеликі помилки під час вокального

	дихання; володіє різними видами техніки співу, вимовою, навичками інтерпретації, читанням з листа, виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм; знає правила організації концертної роботи, етичного поведіння в творчо-педагогічному колективі; обізнаний із основами гігієни голосу та застосовує ці знання на практиці.
64–73–D– задовільно	Студент задовільно опанував вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю; має проблеми з діапазоном, диханням, регістрами та слабкі навички інтерпретації й читання з листа; недостатньо обізнаний з виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм, правилами організації концертної роботи, основами гігієни голосу; знає правила етичного поведіння в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці.
60–63–E– задовільно	Студент недостатньо опанував вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю; має проблеми з діапазоном, диханням, має явно виражені перехідні ноти, помітна різниця звучання у різних регістрах; слабкі навички інтерпретації й читання з листа; недостатньо обізнаний з виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм, нехтує правилами організації концертної роботи, основами гігієни голосу; знає правила етичного поведіння в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці.
35–59–FX– незадовільно	Студент погано опанував вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю; має проблеми з діапазоном, диханням, регістрами; має слабкі навички інтерпретації й читання з листа; недостатньо обізнаний з виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм; нехтує правилами організації концертної роботи, основами гігієни голосу; знає правила етичного поведіння в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці.
1–34–F– незадовільно	Підставою для оцінки «незадовільно» є невідповідність усім зазначеним вимогам.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алчевський Іван. Спогади. Матеріали. Листування / Упор. І. Лисенко, К. Милославський. Київ : Муз. Україна, 1980. 294 с.
2. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для музичних вчз / видання третє, доповнене та перероблене. Київ, Видавець Бихун Ю. В., 2017. 218 с.
3. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія / вид. 2-ге. Київ : Українська ідея, 2001. 144 с.
4. Антонюк В. Г. Вокальна лірика Віктора Косенка та формування української школи камерного співу // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 115: Доля митця в реаліях культурно-історичних процесів першої половини ХХ століття : збірник статей. Книга перша. Київ, 2016. С. 146–162.
5. Антонюк В. Г., Гнидь Б. П. Вокальний факультет. Спеціалізація «Спів» // Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ: Музична Україна. 2004. С. 150–155.
6. Антонюк В. Г. До 100-річчя видатного педагога-концертмейстера вокалістів Зої Ліхтман // Музика. № 3–4, 2019. С. 57–62.
7. Антонюк В. Г. Іван Жадан // Маловідомі та забуті сторінки музичної історії України. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 55. Київ, 2006. С. 63–74.
8. Антонюк В. Г. Кафедра сольного співу // НМАУ імені П. І. Чайковського – 100 років : монографія. Київ : Музична Україна, 2013. С. 349–358.
9. Антонюк В. Г. Микола Кондратюк: виміри особистості // Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського. № 1(30). Київ, 2016. С. 163–176.
10. Антонюк В. Г. Оперна Лесіана Віталія Кирейка // Музикознавчі студії ІМ ВНПУ ім. Л. Українки та НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 7. Луцьк, 2011. С. 5–15. 466 с.
11. Антонюк В. Г. Пісенно-фольклорні витоки українського вокального мистецтва : дослідницька праця. КНУКіМ. Київ : Українська ідея, 1999. 28 с.
12. Антонюк В. Г. Семен Гулак-Артемівський // Культура і сучасність. № 1. Київ, 2003. С. 37–40.
13. Антонюк В. Г. Світ жіночих образів опери М. Лисенка «Тарас Бульба» за однойменною повістю М. Гоголя // Українське музикознавство : зб. наук. пр. НМАУ ім. П. І. Чайковського. № 38. Київ, 2013. С. 40–53.
14. Антонюк В. Г. Творчість Лілії Лобанової в контексті розвитку українського оперного виконавства 40-60-х років ХХ століття // Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр. ДАКККіМ. № 2 (6). Київ, 2004. С. 3–8.
15. Антонюк В. Г. Школа сольного співу НМАУ імені П. І. Чайковського // Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ : Музична Україна. 2004. С. 435–454.
16. Антонюк В. Г. Cantare con pso fiato в теорії співу М. Гарсії та сучасних дослідженнях // Українське музикознавство. Вип. 37. Київ, 2011. С. 343–356.
17. Батталья Еліо. Про виконання творів Верді // Музика. № 2. Київ, 1975. С. 22–24.
18. Бондарчук В. О. Дмитро Гнатюк: оперний співак, музичний режисер, педагог : монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2018. 616 с.
19. Варварцев М. М. Італійці в Україні (ХІХ ст): Біографічний словник діячів культури / НАН України. Ін-т Історії України. Київ, 1994. 195 с.
20. Верьовка Г. Г. Спогади / упоряд. Я. Клименко. Київ : Музична Україна, 1972. 220 с.
21. Виконавські школи вищих учбових закладів України: тематичний збірник наукових праць / колектив авт. під кер. О. І. Малозьомової. Київ : КДК імені П. І. Чайковського, 1990. 180 с.

22. Вотреїна В. В. Мистецтво співу і вокальна методика М. Е. Донець-Тессейр. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2001. 272 с.
23. Гейзінга Йоган. *Номо ludens* / пер. з англ. Київ : Основи, 1994. 250 с.
24. Герасимова-Персидська Н. О. Взаємини «Схід – Захід» у слов'янській музиці доби бароко // Мистецтво, фольклор та етнографія слов'янських народів: Зб. доповідей XI міжнар. з'їзду славистів. Братіслава, 1993. Київ : Наукова думка, 1993. С. 69–75.
25. Герасимова-Персидська Н. О. Італійські впливи в українській музиці XVII століття // Музична культура Італії та Франції: від бароко до романтизму (проблеми міжкультурних контактів): зб. наук. пр. Київ : КДК імені П. І. Чайковського, 1991. С. 17–25.
26. Гмиря Б. Р. Статті. Листи. Спогади. Київ : Музична Україна, 1975. 208 с.
27. Гнидь Б. П. Виконавські школи України: кафедра сольного співу НМАУ імені П. І. Чайковського (1971–2001). Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського, 2002. 94 с.
28. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва: підручник. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 1997. 320 с.
29. Голинський Михайло. Спогади. Київ : Молодь, 1993.
30. Гошуляк Й. Г. «Й свого не цурайтесь». Спогади, листування, матеріали. Львів : Каменяр, 1995. 590 с.
31. Грисенко Л. М. Лариса Руденко. Київ : Музична Україна, 1978.
32. Грица С. Й. Мелос української народної епіки. Київ : Наукова думка, 1972. 247 с.
33. Гусарчук Т. В. Артемій Ведель. Постать митця у контексті епох : монографія. Київ : Музична Україна, 2019. 766 с.
34. Дилецкий М. Граматика музикальна: фотокопія рукопису 1723 р. / підгот. О. С. Цалай-Якименко. Київ : Музична Україна, 1970. 111 с.
35. Донець Михайло: Спогади. Листи. Матеріали / Вст. стаття, упор. та прим. М. Ф. Кагарлицького. Київ : Музична Україна, 1983. 263 с.
36. Іваницький А. І. Українська музична фольклористика (методологія і методика) : навчальний посібник. Київ : Заповіт, 1997. 392 с.
37. Іванов В. Ф. Навчання церковного співу в Україні у IX–XVII ст. Співацька освіта в Україні у XVIII ст. : монографія / у 2-х ч. Київ: Музична Україна, 1997. 289 с.
38. Кабка Г. М. Феномен «особистість — автор — творець» в українському музично-виконавському мистецтві другої половини XX століття // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв та Нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Вип. 23. Київ : НАКККіМ, 2009. С. 191–197.
39. Квітка К. В. Вибрані статті / уклад. і комент. А. І. Іваницького. Київ : Музична Україна, 1985. Ч. І. 138 с.
40. Київська державна консерваторія ім. П. І. Чайковського: науково-методичні записки. Т. 2. Вип. 3-й: Питання вокального мистецтва / редкол.: Гузій В. М. та ін. Київ : Мистецтво, 1964. 116 с.
41. Козицький П. О. Спів і музика в Київській академії за 300 років існування. Київ : Музична Україна, 1971. 146 с.
42. Колодуб І. С. Олександр Колодуб. Життя, творчість, спогади. Київ : Музична Україна, 2006. 160 с.
43. Крушельницька Соломія: Спогади. Матеріали. Листування у 2-х ч. / вст. ст. та упор. М. І. Головащенко. Київ : Музична Україна, 1978. Ч. І. 400 с.
44. Лисенко І. М. Словник співаків України. Київ : Вид-во «Рада», 1997. 354 с.
45. Лисенко М. В. Листи / Упор. та ком. О. М. Лисенка. Вступна стаття М. Т. Рильського. Заг. ред. Л. Ю. Кауфмана Київ : Мистецтво, 1964. 533 с.

46. Лисенко М. В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, записаних з голосу Остапа Вересая. Київ : Мистецтво, 1955. 86 с.
47. Лисько Зіновій. Музичний словник : репринт. вид. Київ : Музична Україна, 1994. 168 с.
48. Ліхтман З. Ю. Вибрані романси українських композиторів (спроба виконавського аналізу). Київ : Музична Україна, 1970. 48 с.
49. Менцинський Модест / автор-упор. М. І. Головащенко. Київ : Рада, 1995. 462 с.
50. Михайло Роменський. Спогади. Матеріали / підг. до друку М. І. Головащенко. Київ : Музична Україна, 1982. 206 с.
51. Михайлова Т. М. Виховання співаків у Київській консерваторії: Хронологічний огляд з 1863 по 1963 рр. Київ : Музична Україна, 1970. 128 с.
52. Мишуга О. П. Спогади. Матеріали. Листи / упор. М. І. Головащенко. Київ : Музична Україна, 1971. 780 с.
53. Мокренко А. Ю. У серці – рідна Україна. Київ : Веселка, 1994. 168 с.
54. Муравйова Олена : спогади, матеріали / упор. Г. І. Філіпенко. Київ : Музична Україна, 1984. 150 с.
55. Мурзина О. І. Українські голосіння – афект та формотворення // Проблеми етномузикології : зб. наук. пр. / упор. О. Мурзина. Київ, 1998. С. 79–106.
56. Петрусенко Оксана: Спогади. Листи. Матеріали / упор. М. Кагарлицький та Г. Філіпенко. Київ : Музична Україна, 1980. 320 с.
57. Скоробогатько Н. І. Записки оперного концертмейстера. Київ : Музична Україна, 1973. 332 с.
58. Станішевський Ю. О. Оперний театр Радянської України: Історія і сучасність. Київ : Муз. Україна, 1988. 248 с.
59. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки : посібник. Вінниця : Нова Книга, 2013. 176 с.
60. Стефанович М. П. Київський театр опери та балету : історичний нарис. Київ : Держ. видав. образотв. мист. і муз. літ. УРСР, 1961. 212 с.
61. Титаренко Г. В. Планетарний голос Андрія Кикотя. Полтава : Vydavec' FOR Novorov S. V., 2017. 248 с.
62. Черкашина М. Р. Р. Вагнер – Л. Курбас. Театр майбутнього // Art line. № 2. Київ, 1997. С. 6–7.
63. Українська художня культура : навч. пос. / за ред. І. Ф. Ляшенка. Київ : Либідь, 1996. 416 с.
64. Українські співаки у спогадах сучасників / автор-упор. І. М. Лисенко. Київ: Рада, 2003. 536 с.
65. Хоу Цзянь. Традиційна китайська опера як діалог культур // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Вип. XV. Київ, 2005. С. 213–220.
66. Шамаєва К. І. Музична освіта в Україні у першій половині XIX ст. Київ: ІЗМН, 1996. 112 с.
67. Швачко Т. О. Марія Литвиненко-Вольгемут. Київ: Музична Україна, 1973. 184 с.
68. Швачко Т. О. Євгенія Мірошніченко. Київ: Музична Україна, 2011. 312 с.
69. Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва : монографія. Івано-Франківськ, 2010. 352 с.
70. Юник Д. Г. Психологічні механізми сприймання авторського нотного тексту музичного твору виконавцями-інтерпретаторами // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2018. № 123. С. 17–29.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Фрагменти вокальних, музичних, музично-драматургічних творів у виконанні різноманітних артистів, ансамблів та оперних труп – провідних майстрів сцени різних країн.